

Povinnost složení odborné zkoušky podle zákona o podnikání na kapitálovém trhu

Předpis • Zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění zákona č. 204/2017 Sb. (dále jen „ZPKT“)

Ustanovení • § 2a odst. 1 a 2, § 2b, § 2c, § 2d odst. 4, § 4 odst. 2 písm. b) a d), § 4 odst. 3 písm. a), § 14a odst. 2 a 3, § 14b odst. 3, § 15d až 15g, § 15h odst. 1, § 15k, § 24 odst. 5 písm. f) ZPKT

Otázka

Které činnosti při poskytování investičních služeb vyžadují složení odborné zkoušky podle ZPKT?

Odpověď

Zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZPKT“) vyžaduje přiměřenou odbornost pro všechny pracovníky poskytovatele investičních služeb. Zákon ZPKT zvláště zdůrazňuje odbornost pracovníků „kteří v rámci poskytování investičních služeb jednají se zákazníky nebo potenciálními zákazníky, nebo kteří jsou za jednání se zákazníky zodpovědní“ (§ 14a odst. 2 ZPKT).

Při jednání se zákazníky v rámci poskytování investičních služeb se vyskytuje široká škála možných jednání s různými nároky na odbornost. Vyhláška o odborné způsobilosti pro distribuci na kapitálovém trhu upravuje odbornou zkoušku jen pro činnosti, které věcně odbornost vyžadují.

Hlavní skupinou pracovníků poskytovatele investičních služeb, která podléhá povinnosti složit odbornou zkoušku podle ZPKT, jsou investiční poradci, u nichž se předpokládá velmi úzký kontakt se zákazníkem. Tito pracovníci by měli zákazníkovi poskytnout odborný názor (radu), analyzovat jeho finanční zázemí, včetně schopnosti nést ztráty, zhodnotit jeho investiční cíle, včetně tolerance k riziku, a posoudit jeho odborné znalosti a zkušenosti v oblasti investic (srov. § 15h odst. 1 ZPKT).

Na pracovníky pobočky zahraniční osoby, která má povolení orgánu dohledu jiného členského státu Evropské unie k poskytování investičních služeb, se v souladu § 24 odst. 5 písm. f) ZPKT pravidla odbornosti podle § 14a odst. 2a následně ZPKT také nevztahují.

Podmínky odborné způsobilosti podle § 14a odst. 2 ZPKT se nevztahují na osoby, které v rámci poskytování investičních služeb jednají výhradně s osobami uvedenými v § 2a odst. 1 nebo 2 ZPKT nebo v § 2b ZPKT (profesionálními zákazníky). Dotčené osoby – pracovníci této zahraniční osoby však podléhají pravidlům odbornosti jejího domovského členského státu a při své činnosti v České republice musí poskytovat investiční služby kvalifikovaně a odbornou péčí obdobně podle (§ 2d odst. 4 a § 15 odst. 1 ZPKT). Kvalifikovanost Odborná péče odpovídající odbornost předpokládá, byť její prokazování může být v domovském členském státu odlišné od Českého republiky systému uvedeného v § 14a odst. 2 ZPKT.

1. Odborná zkouška podle ZPKT je vyžadována po pracovnících poskytovatele investičních služeb podle následujících zásad:

a) povinnost složit odbornou zkoušku podle ZPKT se vztahuje pouze na osoby, které se podílejí na poskytování hlavních nebo doplňkových investičních služeb spojených s jednáním se zákazníky (typicky investiční poradenství, přijímání a předávání pokynů, umisťování emise investičních nástrojů a s tím související jednání se zákazníky nebo potenciálními zákazníky),

b) odbornou zkoušku musí složit osoby, které se podílejí na poskytování investičních služeb, pokud v rámci tohoto poskytování buď jednají se zákazníkem, nebo za toto jednání odpovídají; jde o stejnou situaci, jako v případě odbornosti

pro distribuci penzijních produktů, která je na trhu již zavedená,¹⁾

c) povinnosti složit odbornou zkoušku podléhá osoba, která se podílí na procesu uzavření smlouvy o poskytování investičních služeb a jedná se zákazníkem (včetně zajištění předložení předšmluvních informací, kategorizace zákazníka, vyžadování informací od zákazníka a jejich vyhodnocení),

d) na povinnost složit odbornou zkoušku přitom nemá vliv to, zda nakonec dojde či nedojde k realizaci individualizované rady nebo obecného investičního doporučení,

e) s povinností složit odbornou zkoušku je spojena i činnost „execution only“ týkající se jednoduchého investičního nástroje bez poskytnutí investičního poradenství (§ 15k ZPKT), pokud při ní jedná pracovník poskytovatele investičních služeb se zákazníkem,

f) pokud pracovník poskytovatele investičních služeb jedná se zákazníkem, jehož cílem je vybrat si investiční nástroj, do něhož bude investovat, nebo investiční službu, kterou by mohl využívat, a pracovník se zákazníkem probírá otázky související s investičním nástrojem nebo službou, pracovník složení odborné zkoušky potřebuje.

Příklad 1

Zjišťuje-li zákazník zájem jiných zákazníků o investiční nástroje, považuje se předání požadované informace pracovníkem poskytovatele investičních služeb o preferovaném investičním nástroji za jednání se zákazníkem nebo potenciálním zákazníkem v rámci poskytování investičních služeb, které vyžaduje složení odborné zkoušky.

Příklad 2

Nabídka investičních nástrojů nebo služeb poskytovatele investičních služeb po ukončení poskytování jiného finančního produktu (např. stavebního spoření) nad rámec neindividualizovaného předání předpřipravené informace (např. KID všech investičních fondů nabízených poskytovatelem) je činností vyžadující složení odborné zkoušky.

Příklad 3

Jedná-li pracovník poskytovatele investičních služeb se zákazníkem takovým způsobem, že sděluje či naznačuje, o které nástroje je zvýšený zájem ze strany jiných zákazníků, považuje se takové jednání za radu spojenou s povinností složit odbornou zkoušku.

Příklad 4

Požaduje-li zákazník doporučení pracovníka poskytovatele investičních služeb na základě sdělení informace o svém finančním zázemí (např. o svém příjmu), je veškeré další jednání pracovníka ve vztahu k investičním službám spojeno s povinností složit odbornou zkoušku.

Příklad 5

Pokud pracovník poskytovatele investičních služeb individuálně doporučuje určitý investiční nástroj, i když poskytovatel investičních služeb porušil své zákonné povinnosti (např. v rozporu s právními předpisy neprovedl test vhodnosti), je povinen složit odbornou zkoušku.

Příklad 6

Jestliže se portfolio manažer pravidelně schází se zákazníky a vysvětluje jim vývoj portfolia, je povinen pro jednání se zákazníky složit odbornou zkoušku.

¹⁾ Viz zejm. stanoviska ČNB „[K prokazování všeobecných znalostí členem statutárního orgánu investičního zprostředkovatele nebo vázaného zástupce distribuujícího penzijní produkty](#)“ z 11. 9. 2012 a „[Ověření odbornosti osoby žádající o oprávnění k distribuci penzijních produktů](#)“ z 19. 11. 2012.

2. Odborná zkouška podle ZPKT se naopak nevyžaduje u následujících činností pracovníka poskytovatele investičních služeb:

- a) odbornou zkoušku nemusí skládat pracovníci poskytovatele investičních služeb, jejichž činnost s poskytováním investičních služeb přímo nesouvisí,
- b) pracovníci poskytovatele investičních služeb vykonávající činnosti, při nichž nijak nejednají se zákazníkem (ústně, písemně, elektronicky) a za toto jednání neodpovídají, nemusí skládat odbornou zkoušku,
- c) činnostmi vyžadujícími složení odborné zkoušky nejsou činnosti, které spočívají v kontaktu se zákazníkem, ale nedochází při nich k poskytování informací o povaze konkrétního investičního nástroje či služby nebo druhu investičních nástrojů, portfolia nebo typu investiční strategie,
- d) tipařství – mezi činnostmi, které se samy o sobě nepovažují za poskytování investiční služby a které ani nepředstavují činnost vyžadující odbornou zkoušku, typicky patří tzv. tipařství, kdy tipař pouze v obecné rovině zjistí zájem osoby o případné uzavření smlouvy týkající se investičních nástrojů a tuto informaci společně s kontaktními údaji zájemce předá poskytovateli investičních služeb; výše uvedenou hranici překračují zejména následující aktivity: diskuse nad konkrétním investičním nástrojem, propagace konkrétního investičního nástroje, analýza konkurenčních investičních nástrojů, aktivity vybízející zájemce ke kontaktování konkrétního poskytovatele investičních služeb za účelem sjednání služby týkající se konkrétního investičního nástroje, předávání konkrétních požadavků zájemce poskytovateli investičních služeb, atd.; obdobně to platí i pro nabízení investičních služeb,
- e) iniciativa omezená na předání předem připravených informací – pokud pracovník poskytovatele investičních služeb pouze předloží zákazníkovi na jeho vyžádání informační materiál, nijak se k nabídce nevyjádří a zákazník si nabídku odnese k další svému samostatnému uvážení, nejde o činnost vyžadující odbornou zkoušku, pokud přitom nedochází k dalšímu jednání a zákazník ani nemá možnost projevit zájem o konkrétní investiční nástroj (teprve následné jednání spočívající ve zprostředkování koupě investičního nástroje by znamenalo poskytnutí investiční služby přijímání a předávání pokynů a odborná zkouška by se vyžadovala),
- f) propagace – typicky se jedná o obecné marketingové nabídky pracovníky „call center“ poskytovatele investičních služeb, u nichž se žádá další činnost nepřidává (zejména ne doporučení konkrétních investičních nástrojů a diskuze o nich), u této činnosti se skládání odborné zkoušky nevyžaduje, protože se jedná o předání předem připravených neindividualizovaných informací, byť za ně poskytovatel investičních služeb odpovídá,
- g) pomocné činnosti – v takovém případě se jedná především o administrativní činnosti související s poskytováním investičních služeb, u nichž pracovník poskytovatele investičních služeb nijak neovlivní rozhodování nebo investiční činnost zákazníka (neselektivní předávání předem připraveného materiálu, pouhé vysvětlování formalit), a proto se u nich skládání odborné zkoušky nevyžaduje; ~~k takovým aktivitám patří rovněž uzavírání rámcových smluv s profesionálním zákazníkem²⁾ bez činnosti spočívající v poskytování investičních služeb (investiční službu poskytuje jiný pracovník poskytovatele investičních služeb) a bez jednání spojeného s poskytováním informací o investičních nástrojích, kterých se má investiční služba týkat, a o navrhovaných strategiích pro investování [§ 15d odst. 1~~

²⁾ ~~V případě sjednávání rámcové smlouvy mezi poskytovatelem investičních služeb a profesionálním zákazníkem totiž nemusí docházet k vysvětlování s ní spojených investičních služeb (srov. § 2c a § 2d ZPKT). U „neprofesionálního zákazníka“ je sjednávání rámcové smlouvy bez vysvětlování a informování podle § 15d až 15g ZPKT vyloučeno, přičemž toto vysvětlování a informování jako součást poskytování investiční služby musí za poskytovatele investičních služeb provádět pracovník, který složil příslušnou odbornou zkoušku.~~

~~písm. c) ZPKT],~~

h) další činnosti, které přímo nesouvisí s poskytovanými investičními službami – do této oblasti patří zejména výuka, školení a osvěta v oblasti kapitálového trhu zcela oddělená od vlastního poskytování investičních služeb (např. přednášky pro veřejnost, na vysokých školách, apod.).

Příklad 1

Pracovník IT oddělení poskytovatele investičních služeb nemusí skládat odbornou zkoušku, byť jeho činnost podporuje poskytování investičních služeb a může se dostat do kontaktu se zákazníkem při řešení jeho technických problémů.

Příklad 2

Provádění pokynů zákazníků na regulovaném trhu, mnohostranném obchodním systému nebo organizovaném obchodním systému [srov. § 4 odst. 2 písm. b) ZPKT], pokud investiční makléř (broker) se zákazníky nejedná, nepodléhá povinnosti složit odbornou zkoušku.

Příklad 3

Přestože portfolio manažer obhospodařuje investiční nástroje zákazníkům [srov. § 4 odst. 2 písm. d) ZPKT], není-li s nimi v jakémkoliv kontaktu, nepodléhá povinnosti složit odbornou zkoušku. Pokud však při jednání se zákazníkem např. hodnotí vývoj jeho portfolia či mu podává finanční analýzy trhu, musí mít složenou odbornou zkoušku.

Příklad 4

Činnost „custody“ [srov. § 4 odst. 3 písm. a) ZPKT] není spojena s povinností složit odbornou zkoušku, pokud při ní pracovník poskytovatele investičních služeb nepřijde do kontaktu se zákazníkem (např. při zpracovávání jeho pokynů týkajícího se vypořádání nebo provádění jeho pokynů) nebo s ním jedná pouze v souvislosti s jejím výsledkem bez dalšího hodnocení (např. pouhé informování zákazníka ohledně zpracování jeho pokynů či stavu vypořádání). Obdobně nemusí mít pracovník poskytovatele investičních služeb složenou odbornou zkoušku, pokud se zákazníkem dojednává pouze změnu ceníku služby „custody“ bez dalších změn smlouvy a vysvětlování. Dojednávání smlouvy a jejích změn, jednání se zákazníkem ohledně jeho práv a povinností (včetně jejich výkonu), způsobu vypořádání jeho pokynů a případných oprav pokynů týkajících se „custody“ však složení odborné zkoušky na straně pracovníka poskytovatele investičních služeb předpokládají.

Příklad 5

Zaslání informačních materiálů (např. KIDů) z iniciativy pracovníka poskytovatele investičních služeb bez předchozí selekce investičních nástrojů a bez dalšího doporučení a jednání se zákazníkem odbornou zkoušku nevyžaduje.

Příklad 6

Pouhé předání standardizovaných informací na žádost zákazníka popisujících vlastnosti a charakteristiku investičního nástroje pracovníkem poskytovatele investičních služeb složení odborné zkoušky nevyžaduje.

Datum: 29. srpna 2017 (aktualizováno 14. listopadu 2022)

Aktualizace provedená k 14. listopadu 2022 spočívá zejm. v

- zahrnutí pracovníků pobočky zahraniční osoby, která má povolení orgánu dohledu jiného členského státu Evropské unie k poskytování investičních služeb, mezi osoby, jež musí splňovat podmínky odborné způsobilosti

podle § 14a odst. 2 ZPKT,

- vynětí osob, které jednají pouze s profesionálními zákazníky, z povinnosti splňovat podmínky odborné způsobilosti podle § 14a odst. 2 ZPKT.

Změny oproti předchozí verzi stanoviska (RS2017-25) jsou vyznačeny v samostatném dokumentu.